

16 Nisan 2010

Ekselans Barack Obama
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı
Washington D.C.
ABD

Sayın Başkan,

Ülkemizi ziyaretiniz sırasında 6 Nisan 2009'da TBMM'de yaptığımız son derece etkileyici konuşmayla Türk halkının kalbini fethettiğinizi söylersem, hiç de abartılı bir ifadede bulunmuş olmam. Hem bu konuşmanız, hem de çeşitli temaslarınız sırasındaki söyleminizle Türk kamuoyu üzerinde derin bir iz bıraktınız. Türk halkı sizi, dünyaya olduğu kadar, Türkiye'ye de iyi niyetle ve olumsuz önyargılardan arınmış bir yaklaşımla bakabilen bir lider olarak değerlendirdi.

Ancak ne yazık ki bilahare, 24 Nisan'da, 1915'te Doğu Anadolu'da cereyan eden olaylar konusunda yaptığınız açıklama, Türk halkını ciddi bir düş kırıklığına uğrattı ve bu olumlu izlenimi gölgeledi. Çünkü, bu açıklamanızda o gayet ağır "soykırım" sözcüğünü kullanmış olmasanız da bu kelimenin Ermenice lisanında tam karşılığı olan "metz yeghern" sözcüklerini kullandınız ve bunu iki kere tekrarladınız. Ayrıca, "her yıl Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerinde katledilen ya da ölüme yürüyen 1,5 milyon Ermeniye anıyoruz" demek suretiyle, seçim kampanyanız sırasında sıkça tekrarlamış olduğunuz " Ermeni soykırımı" deyimini çağrıştırdınız.

Sayın Başkan,

Siz, önde gelen bir dünya lideri olmanın yanında, dünyaca ünlü Harvard Hukuk Fakültesi mezunu ve aynı zamanda kıdemli öğretim görevlisi olarak tanınmış bir üniversitede hukuk dersi vermiş değerli bir bilim adamısınız. Bu vasıflarınız nedeniyledir ki, 95 yıl önce vuku bulmuş ve tarihsel açıdan tartışmalı olan olayları tanımlarken, evrensel hukuk ilkeleriyle olduğu kadar, Amerikan Anayasası hükümleri ve ulusal mevzuatıyla çelişkiye düşmeniz hayretimize yol açtı.

Çünkü uluslararası bir suç olan "soykırım" bir uluslararası hukuk enstrümanı ile kodifiye edilmiştir. Bu enstrüman, 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından oybirliğiyle kabul edilen ve ABD Senatosu tarafından onaylanarak A.B.D. Anayasası'nın VI. maddesi gereğince A.B.D. ulusal hukukunun bir parçası haline gelmiş olan "Birleşmiş Milletler, Soykırımın Önlenmesi ve cezalandırılması Sözleşmesi"dir. Soykırım

Sözleşmesi'nin II. maddesi suçu tanımlamış ve suçun mevcut olması için kanıtlanması gerekli olan objektif/maddi ve sübjektif/manevi unsurlarını belirlemiştir. Bir şahsın soykırım suçu ile suçlanabilmesi veya bu konuda devlet sorumluluğunun oluşması için, yetkili mahkeme tarafından suçun objektif ve sübjektif unsurlarının kanıtlanması ve bilhassa suçun özel kasıtlı işlendiğinin saptanması gerekir. Sözleşme, soykırım iddialarını kapsayan davalara bakmakla yetkili mahkemeleri de belirlemiştir. Sözleşme'nin VI. maddesinde yetkili mahkemelerin, ya olayın vukubulduğu ülkenin yetkili mahkemesi, yahut da tarafların üzerinde anlaşacakları yetkili uluslararası ceza mahkemesi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Sözleşme'nin IX. maddesinde, devletlerin soykırım konusunda aralarında çıkabilecek ihtilafları Uluslararası Adalet Divanı'na götürebilecekleri öngörülmüştür.

Sayın Başkan,

Bu bakımdan, bir zanlıya yöneltilen soykırım suçunun, eğer yetkili hukuk mercileri tarafından, objektif ve sübjektif unsurlarının mevcudiyetleri kanıtlanmamış ve suçun özel kasıtlı işlendiği saptanmamış ve bu veriler ışığında suçun işlenmiş olduğu yetkili mahkeme tarafından hükme bağlanmamışsa, böyle bir isnat hiçbir hukuki değeri olmayan bir iftiradan ibaret kalır.

Bugüne kadar, yetkili bir uluslararası ceza mahkemesi kararı olmadan hiçbir zanlı soykırımla veya onun kadar ağır bir suç olan insanlığa karşı suçla suçlanmamıştır. Nitekim, Nüremberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi, insanlığa karşı suçlarla suçlanan Alman Nazilerinin ileri gelenlerini uzun bir mahkeme sürecinden sonra suçlu bulmuş ve bunlardan 22 tanesini ölüme mahkum etmiştir. Keza, Ruanda ve Yugoslavya çatışmaları sırasındaki soykırım zanlıları, Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından soykırım suçuyla mahkum edilmişlerdir. Her iki mahkeme de, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararıyla kurulmuş bulunan *ad hoc* mahkemelerdir. İnsanlığa karşı suçlarla suçlanan Saddam Hüseyin için dahi, hukukun icaplarının yerine getirilmesi amacıyla bir Irak Özel Mahkemesi kurulmuştur. Nihayet, Bosna-Hersek'in Sırbistan hakkındaki soykırım davasına da Uluslararası Adalet Divanı bakmıştır. Divan, Srebrenika'da soykırım suçu işlendiğini teyit etmiş, fakat Sırbistan'ı devlet olarak soykırımdan suçlu bulmamıştır.

Sayın Başkan,

Kökleri 1215 tarihli Magna Carta'ya giden ve hukukun temel ilkesi olan masumiyet karinesine büyük önem verdiğinizden eminim. Masumiyet karinesi, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından oybirliğiyle kabul edilen, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nin 11. maddesinde şöyle ifade edilmiştir:

“1. Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile kanunen suçlu olduğu tespit edilmedikçe masum sayılır.

2. Hiç kimse işlendikleri sırada milli veya milletlerarası hukuka göre suç teşkil etmeyen fiillerden veya ihmallerden ötürü mahkum edilemez.”

Bu konuda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/2. maddesinde de şu ifadeler yer alır:

“Bir suçla itham edilen herkes, suçluluğu kanıtlanıncaya kadar masum sayılır”

Masumiyet karinesini garanti altına alan ABD Anayasası'nın “ Beşinci Değişikliği” de, adil bir şekilde yargılanıp bir mahkeme tarafından mahkum edilmeyen “hiçbir kimsenin idam cezasıyla veya kamu ahlakına aykırı bir suçla suçlanamayacağını” öngörür.

Bu durumda Sayın Başkan, Türkiye'ye geçmişteki tartışmalı olaylar nedeniyle suç isnat edilmesi büyük bir adaletsizlik ve masumiyet karinesinin vahim bir ihlali değil midir?

Sayın Başkan,

Hukuk kadar eski ve önemli olan kanunilik ilkesinin de günümüzde uluslararası hukukun ve ulusal hukukun temel bir kavramı olduğunu takdir edersiniz. Bu ilkeye göre, işlendiği zamanın hukukuna göre suç teşkil etmeyen bir eylem, sonradan bu eylemin suç olarak kabul edilmesi nedeniyle suç oluşturamaz. Oysa, “soykırım” bir sözcük, kavram ve kodifiye edilmiş bir uluslararası suç olarak 1915'te mevcut değildi. “Soykırım” suçu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 11 Aralık 1946 tarihli ve 96 (I) simgeli belgesinde ilk defa tanımlandıktan sonra, 9 Aralık 1948'de kabul edilen Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşmesi ile kodifiye edilmiştir.

Bu bakımdan sayın Başkan, “soykırım” suçlamalarında bulunmak suretiyle (seçim kampanyanızda direkt olarak, 2009 anımsama günü açıklamanızda da dolaylı olarak), kanunilik ilkesinin, kanunsuz suç olmaz (*nullum crimen sine lege*) ve kanunsuz ceza olmaz (*nulla poena sine lege*) özdeyişlerinde ifadesini bulan iki boyutunu da ihlal etmiş olmadınız mı?

Sayın Başkan,

Açıklamalarınızda belirttiğiniz görüşler, “suç ve eylem sonrasında yürürlüğe giren yasaların” (ex post facto laws) kabulünü ve cezai yaptırımların geçmişe dönük olarak uygulanmasını yasaklayan ve bu suretle kanunilik ilkesini benimseyen ABD Anayasası'nın I. maddesinin 9. bölümünün ruhuna da ters düşmektedir. Burada belirtilmesi gereken bir husus da , Başkan Thomas Jefferson'un Isaac McPherson'a yazmış olduğu 13 Ağustos, 1821 tarihli mektupta “zamanın hukuku açısından suç olarak görülmemeyen eylemleri bilahare suç sayan yasaların geriye dönük uygulanmasının doğal haklara aykırı olduğunu” vurgulamış olmasının, Amerikan hukuk tarihinde ceza yasalarının geriye dönük uygulanmasına karşı güçlü tepkinin derin kökleri olduğunu göstermesidir. Ayrıca, kanunilik ilkesi,1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin, “Antlaşmaların geriye yürümezliği” başlıklı 28. maddesinde de yer almaktadır.

Sayın Başkan,

Bu açıkladığım reddi mümkün olmaz nitelikteki gerçekler ışığında, bazı endişelerimizle birlikte şu sorular da kaçınılmaz olarak gündeme geliyor.

Bu yıl da tartışmalı 1915 olayları hakkında yapabileceğiniz açıklama, eğer “soykırım” sözcüğünü içerir, veya, 2009 yılındaki açıklamanızda olduğu gibi bu sözcüğün tam Ermenice karşılığı olan “metz yeghern” deyimini kullanır ve 1.5 milyon Ermenin katledildiğini iddia ederse, bu durumu nasıl yorumlamalıyız?

Böyle bir açıklama, hukukun evrensel ilkelerini, uluslararası hukuku ve ABD anayasasını açıkça ihlal etme ve küçümseme anlamına gelmez mi? Ve bunun ne gibi bir değerli amaca hizmet edeceği sorusunun yanıtlanmasını gerektirmez mi?

Böyle bir açıklama Türk halkına ve onların atalarına karşı yapılmış bir yargısız infaz olmaz mı?

Türk halkı kendilerine ve atalarına reva görülen bu büyük haksızlığın, temel adalet ve hakkaniyet ilkelerini olduğu kadar, Türkiye – ABD ortak çıkarlarını da basiretsizce göz ardı eden, kısır iç politika hesaplarıyla yapıldığı sonucuna varmaz mı?

Türk halkına ve onların trajik olaylar sırasında muazzam kayıplar vermiş ve dayanılmaz acılar çekmiş olan atalarına, haksız yere böyle tarihi bir suçlamada bulunulması, sizin Türkiye parlamentosunda Türkiye ile ABD arasında model bir ortaklık kurulması önerinizle temelden çelişmez mi?

Sayın Başkan,

Tarihçi Arthur Ponsonby, savaş zamanındaki propagandanın kalıcı ve nesilden nesil'e geçen habis etkilerini de ele aldığı *Falsehood in Wartime* (Savaş Zamanında Kandırma) adlı kitabında şunları söylüyor:

“Yalan ve asılsız sözlerle insanların zihnine kin ve nefret şırınga edilmesi, savaşta hayat kaybına neden olmaktan çok daha büyük kötülüktür. İnsanlık ruhunun kirletilmesi, insan vücudunun tahribine nazaran daha kötü ve sakıncalıdır.”

Kanımcı, Ponsonby'nin bu veciz sözleri bugün de gelecekte de geçerliliğini yitirmeyecektir. Gerçekten de çocuklarımıza ve gelecek nesillere miras bırakabileceğimiz önyargı, nefret ve intikam duygusu yerine huzur, güven, müsamaha, dostluk ve iyi niyetin hüküm sürdüğü bir dünyanın kurulabileceği uluslararası bir ortama bugün her zamankinden daha fazla ihtiyacımız vardır.

Bu bakımdan, Sayın Başkan, sizden, 1915 olayları konusunda, büyük ölçüde I. Dünya Savaşı sırasında Müttefik Devletlerin bilinçli savaş propagandası çabalarından

kaynaklanan basma kalıp iddiaların etkisinde kalmamanızı, tarafsız bir tutum izlemenizi ve bu büyük insanlık trajedisinin iki ulusta açmış olduğu yaraların derinleşmesine katkıda bulunmaktan kaçınmanızı önemle rica edeceğim. Bu bağlamda, ABD için en isabetli yaklaşım, etik ve tarafsız bir tutum benimseyerek tarafları Osmanlı Devleti ile Ermeniler arasındaki çatışmanın karanlık ve muğlak yönlerini gün ışığına çıkarmaya teşvik etmek olmalıdır. Bunun da en iyi şekilde gerçekleştirilmesi, Türklerle Ermenilerin bilimsel bir disiplin içinde yürütülecek bir araştırma çerçevesinde ortak tarihlerini incelemeleri ve tüm arşivlerini araştırmaya açmalarıyla sağlanabilir.

Bu görüşlerimi, objektif ve hakşinas bir yaklaşımla değerlendireceğinize güvenerek, takdirlerinize sunuyorum

En derin saygılarımla,

Dr. Şükrü M. Elekdağ

CHP, İstanbul Milletvekili

(Türkiye'nin eski ABD Büyükelçisi)